

Od autora

Niniejsza książka ma swoje korzenie w pracy doktorskiej napisanej pod tym samym tytułem pod kierunkiem dra habilitowanego Macieja Ząbka, profesora Uniwersytetu Warszawskiego, oraz dr Iwony Kaliszewskiej (w charakterze promotora pomocniczego) w Instytucie Etnologii i Antropologii Kulturowej, Wydział Historyczny, Uniwersytet Warszawski. Praca jest próbą spojrzenia z perspektywy politologicznej, historycznej oraz norm prawa stanowionego i zwyczajowego na koncepcje ochrony i pomocy uchodźcom. Pisałem ją w latach 2013–2017, nawiązując do badań przeprowadzonych przeze mnie w latach 2009–2013 w Turcji, na Północnym Kaukazie w Rosji oraz w Tadżykistanie w trakcie mojej pracy w Urzędzie Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do spraw Uchodźców. Badania nad przymusową migracją, ograniczone początkowo do tego obszaru geograficzno-państwowego, zostały rozszerzone w latach 2014–2015 o wschodnią część Ukrainy (Ługańszczyzna, Donbas i port Mariupol nad Morzem Azowskim), a w latach 2016–2017 także o Somaliland położony w Rogu Afryki.

Książka wpisuje się w nurt badań szczegółowych nad międzynarodowym reżimem uchodźczym (*international refugee regime*), w którym Wysoki Komisarz ds. Uchodźców pełni nie tylko statutowe funkcje nadzoru wobec państw-stron Konwencji dotyczącej statusu uchodźców, sporządzonej w Genewie dnia 28 lipca 1951 roku, ale i odgrywa rolę koordynatora różnych organizacji pozarządowych działających wśród uchodźców. Nawiązuję tutaj do dorobku etnografów warszawskich z Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Warszawskiego, którzy wywarli na mnie największy wpływ podczas prac terenowych, za co chciałbym im serdecznie podziękować.

Podziękowania należą się przede wszystkim Recenzentom mojej pracy doktorskiej: drowi hab. Maciejowi Ząbkowi, prof. Uniwersytetu Warszawskiego,

oraz dr Iwone Kaliszewskiej, którzy dzięki swojej wiedzy i doświadczeniom na Północnym Kaukazie i w Afryce przyczynili się istotnie do pogłębienia moich badań, a następnie do ich rozszerzenia. Starłem się jak najlepiej wyciągnąć wnioski z ich uwag merytorycznych podczas redagowania pracy.

Podobny dług wdzięczności za cenne inspiracje i uwagi mam wobec misjologa ks. prof. dra hab. Jarosława Różańskiego z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

Serdeczne podziękowania za wszystkie krytyczne uwagi i wskazówki warsztatowe podczas pisania dysertacji chciałbym skierować do etnologa i prawnika prof. dra hab. Ryszarda Vorbricha z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Jestem wdzięczny za wszystkie inspiracje badawcze socjologowi drowi hab. Sławomirowi Łodzińskiemu, prof. Uniwersytetu Warszawskiego, oraz polsko-szwajcarskiej antropolożce dr Katarzynie Grabskiej, którzy podzielili się ze mną cennymi wskazówkami bibliograficznymi.

Osobno chcę podziękować mecenas Joannie Skwierczyńskiej, której analiza i uwagi na temat zebranych i użytych materiałów źródłowych wpłynęły na ostateczny kształt książki. Jeśli nie zawsze wyciągnąłem wnioski z tych fachowych porad, wina leży całkowicie po mojej stronie.

Takie same szczególne podziękowania należą się również drowi Markowi Szonertowi, pełniącemu funkcję dyrektora Biura Współpracy Międzynarodowej Urzędu do Spraw Cudzoziemców, który podczas spotkań w Warszawie i Ankarze motywował mnie *de facto* do dalszych badań swoimi celnymi obserwacjami w odniesieniu do światowego systemu ochrony uchodźców.

Osobną rolę w mojej pracy odegrały szczere i otwarte opinie o ochronie uchodźców osób związanych z Urzędem Wysokiego Komisarza i instytucjami rządowymi oraz z ponadnarodową siatką organizacji pozarządowych, z którymi współpracowałem w Turcji, Rosji, Tadżykistanie, na Ukrainie i w Somalii. Niejednokrotnie emocjonalne wypowiedzi samych aktywistów i praktyków ochrony uchodźców stanowią kluczowe źródła przywoływane w niniejszej książce. Chciałbym tutaj podkreślić, że bez chęci współpracy ze strony samych uchodźców niemożliwe byłoby zmierzenie się z podjętym w tej pracy tematem badawczym. Zebranie istotnych materiałów do badań wiązało się bezpośrednio z ich otwartą postawą wspierającą jednoznacznie zamiar przedstawienia w sposób naukowy niewidocznych na zewnątrz problemów ochrony uchodźców.

Seminarium warsztatowe pt. „Kultura i prawo w studiach nad uchodźcami”, prowadzone przeze mnie w Instytucie Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Warszawskiego, pozwoliło mi podzielić się ze studentami

wynikami badań o systemach ochrony uchodźców w kontekście kultury organizacyjnej i prawnej Urzędu Wysokiego Komisarza. Jestem bardzo wdzięczny za wszystkie nasze szczerze rozmowy w ramach obydwu grup seminaryjnych. Niniejsza książka zawdzięcza wiele wywodom formułowanym w trakcie tych zajęć akademickich.

Dziękuję szczególnie serdecznie Romanowi Jasińskiemu, pułkownikowi Wojska Polskiego i żołnierzowi Misji Pokojowych ONZ, za przyjacielskie wsparcie w trudnych sytuacjach i przekazanie mi na Północnym Kaukazie rzetelnej wiedzy związanej z zasadami zachowania się na obszarach objętych konfliktami zbrojnymi, gdzie przebywanie wiąże się z wysokim ryzykiem utraty życia lub zdrowia. Bez tej wiedzy i jej zastosowania w warunkach polowych prawdopodobnie nigdy by nie doszło do napisania tej książki.

Ankara, sierpień 2018 roku